

Ornithologia Danica

Bogen

Niels Kjærboelling: *Ornithologia Danica – Danmarks fugle I 252 Afbildninger af de dragtskiftende gamle Hanner samt de fra Hannerne væsentligt afvigende Hunner og unge Fugle*. 1851, 1856.

Som det ses af titlen, der her er gengivet i fuld udstrækning, er der tale om en samling på **flere hundrede tegninger af danske fugle**, udgivet i 1851 og 1856 i bogform af den danske amatør-ornitolog, **Niels Kjærboelling**. Bogen udkom med of-fentlig støtte og imødekom et stort behov for et samlet nationalt værk om Danmarks fugle. Næsten samtidig med billedudgaven udsendte **Kjærboelling** i 1852 et stort tekstbind med beskrivelse af de enkelte fuglearter. Også dette bind har skolen stående i en facsimileudgave fra 1980.

Alene mangfoldiggørelsen af de mange tegninger udgjorde en kæmpe teknisk udfordring. Endnu var det ikke muligt at producere bøger med farvetryk, hvoraf fulgte, at hver eneste tegning måtte **farvelægges med vandfarve, en for en**. Skolens to billedbind er i folioformat, hvor hvert blad typisk rummer afbildninger af omkring 4-6 fugle. For den almindeligt interesserede fremstår tegningerne med en utrolig, næsten kunstnerisk skarphed – fjerdragt, næb, klør o.s.v. Tegningerne blev senere udgivet og anvendt talrige gange, bl.a. af kunstmaleren **Johannes Larsen**.

Under sit arbejde havde **Kjærboelling** støttet sig til bl.a. et 13 bind stort tysk fugleværk, og eksperterne var ikke sene til at påvise eksempler på afskrifter eller direkte fejlciteringer. Men aldrig før havde Danmark fået en så smuk samlet fremstilling af landets samlede fuglefauna, og lige siden har værket derfor stået som **klassikeren indenfor dansk ornitologisk litteratur**.

Forfatteren

Niels Kjærboelling (1806-1871) var alsing, født i Dyndved i Egen sogn, ikke langt fra Augustenborg. Her er det ikke umuligt, at han allerede som lille dreng lagde helt usædvanlige tegneevner for dagen. I hvert fald tilbød den danske tronfølger, den senere kong **Christian VIII**, at betale for hans ud-

dannelse på Kunstakademiet.

Men det kunne der ikke være tale om, sagde hans far. Faderen var lærer, så det skulle **Niels** naturligvis også selv være.

Så det var, hvad der skete. **Niels Kjærboelling** kom på seminariet i Skårup på Fyn, tog lærereksamen med førstekarakter og blev herefter ansat som lærer på Ærø, først i Marstal, derpå i Ærøskøbing. Men det var **naturen og plantelivet**, der trak. I 1843 fik han udgivet en *Haandbog i Blomster og Friluftsgartneri*. Året efter blev han leder af Det Jyske Fynske Haveselskabs forsøgshave ved Snoghøj. 1847 påbegyndte han udsendelsen af sine fugletavler under navnet *Ornithologia Danica*.

Senere gik det slag i slag. Hans tegninger blev internationalt berømt, og i 1852 tildeltes der ham et doktordiplom fra universitetet i Jena i Tyskland. Det var en uhørt ære for en ikke-akademiker som Kjærboelling, og med diplommet i hånden lykkedes det ham i 1859 at erhverve Indenrigsministeriets tilladelse til **grundlægge det, der i dag hedder København Zoo** på Valby Bakke på Frederiksberg.

Kjærboelling døde i 1871 og ligger i dag begravet på Frederiksberg Ældre Kirkegård.

Baggrunden

Dum som en gås. Klog som en ugle. Frisk som en havørn. Fuld som en allike. Fortsæt selv listen over talemåder i det danske sprog, der **på en eller anden måde har med fugle at gøre**. Det samme gælder geografiske stednavne landet over. I Haderslev har vi f.eks. et "fuglekvarter", hvor alle gardene hedder noget med fugle.

Året rundt er **fuglene en del af danskernes dagligdag**. Om vinteren, når spurven sidder stum bag kvist. Om foråret, når lærken synger højt oppe i sollyset. I by, i have og på landet høres fuglesang. Fuglene sætter i den grad deres præg på vores oplevelse af årstidernes vekslen, hvilket går igen i litteraturen og kunsten. Og for blot at sætte prikken over i'et: Ingen anden klasse af dyr er så velbeskrevet og udforsket som fuglene.

Ekspertene siger, at der i dag er ca. **400 forskellige fuglearter i Danmark**. Halvdelen er fastboende, resten er trækfugle eller sommer-/vintergæster. De mange varierede landskabstyper i Danmark – og så den omstændighed, at Danmark ligger som en "broforbindelse" mellem Skandinavien og det europæiske fastland – giver landet den ideelle placering for trækfugle på farten.

Men som bekendt er naturen – og dermed fuglenes overlevelsesmuligheder – presset, **klemt inde mellem veje, byer og anden infrastruktur**. Resultatet er f.eks., at mens der i Danmark levede ca. 10.000 ynglende storke-par dengang **Niels Kjærboelling** var barn, så er tallet i dag skrumpet ind til 2.

Med andre ord: Fuglene har betalt en **høj pris for det moderne samfunds opkomst**. Så meget desto mere grund er der til at værne om dem. Faktisk var det lige akkurat det, **Niels Kjærboellings** værk om Danmarks fugle var et af de første udtryk for.